

Семенюта І. А.

здобувач Академії муніципального управління, м . Київ

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Розкрито та обґрунтовано необхідність проведення модернізації економіки України задля ефективного макроекономічного розвитку та покращення добробуту широких верств населення країни, відображено основні тенденції та особливості модернізації економіки в світі.

Ключові слова: модернізація економіки, інвестиційна політика, державне регулювання, економічне відтворення, інвестиційний клімат.

Постановка проблеми. Характерний екстенсивний тип економічного росту не може тривати довго, зростання без розвитку приречене, необхідне якісне оновлення економіки. Структура економіки України була зорієнтована переважно на задоволення потреб військово-промислового комплексу, зношені застарілі виробничі фонди і технічне устаткування, віджили організаційно-економічні форми підприємств, доіндустріальний характер виробничої інфраструктури потребують модернізації. Спроби впровадження ринкових реформ та здійснення науково-технічного прогресу без адекватних перетворень у політичній, інституціональній, культурологічній сферах і в суспільній свідомості не можуть бути успішними без модернізації економіки.

Аналіз досліджень та публікацій. Серед вітчизняних вчених суттєвий внесок у дослідження економічного зростання зробили Б. Буркинський, Т. Вахненко, П. Гайдуцький, А. Гальчинський, В. Геєць, Б. Губський, Ф. Гудкова, Л. Дмитриченко, І. Зиміна, В. Коноплицький, І. Лукінов, С. Мочерний, А. Музиченко, А. Пересада, С. Реверчук, О. С. Сухарьов, М. Туріянська, А. С. Філіпенко, М. Чумаченко та інші. Проте, недостатньо дослідженими залишаються питання модернізації економіки та комплексний підхід до аналізу механізму побудови ефективної економіки.

Постановка задачі. Дослідження тенденцій економічного розвитку та виявлення напрямків ефективної модернізації економіки України.

Результати дослідження. Охарактеризовуючи основні параметри та тенденції макроекономічної ситуації України, слід визнати, що сьогодні підвищується енерго-сировинна складова секторів господарства та скорочується переробна, при чому ефективність сировинного господарства не є високою, капіталоемкість виробництва не знижується. Показники росту добробуту населення, розвитку високих технологій та інших благ не є прогнозованими. Розвиток виробництв, що забезпечують продукти на внутрішній та зовнішній ринки з високою доданою вартістю на базі сучасних технологій, потребує як інновацій, так і оновлення окремих видів секторів господарства [7].

Важливим показником, що характеризує ступінь соціально-економічного розвитку є ВВП на душу населення. В довгостроковій динаміці з 1990 р. даний показник показує зростання, але фахівці вважають його екстенсивним або «поганим зростанням». Показником, що оцінює рівень доходів більшості населення є частка оплати праці найманих працівників у структурі ВВП. У світовій практиці межею його порогового значення є 60% ВВП. В Україні значення цього показника починаючи з 2000 р. коливається с 42,3% до 49,4%.

Зростання соціально-економічних показників не можуть розглядатись як провідний чинник економічного зростання за відсутності інноваційно-інвестиційної політики, яка має приводити до збільшення інвестиційних ресурсів підприємств [5].

Трансформація економічної системи України – процес, неминучість якого визначається самими соціально-економічними і науково-технологічними параметрами ХХІ ст., має ґрунтуватися на «трьох китах»: загальноцивілізаційних умовах і чинниках, що формують систему координат сучасного світового ринкового господарства; національних пріоритетах і особливостях, які мають глибокі історико-генетичні і ментально-етнічні

джерела; реальному стані економіки і суспільства України. Останнє є першоосновою, на якій будується нова політико-економічна система [6].

Ми можемо спостерігати реалізацію стратегії «росту без розвитку» або «збіднюючого росту», що був направлений на інтенсивне зростання без широкого використання інновацій, що призводило до виснаження економіки.

Методологічною основою розробки політики модернізації має бути розгорнута система індикаторів оцінки рівня соціально-економічного розвитку. Розроблена Всесвітнім банком система включає близько 200 індикаторів за чотирма напрямками: інформаційне суспільство, глобалізація економіки, продуктивність та фінансова структура. Всесвітній банк також застосовує методику, що включає 81 показник, які охоплюють економіку, інституційний режим, владу, інноваційну систему, освіту, гендерні показники та інформаційно-комунікаційні технології [7].

Найбільш загальним підходом до визначення сутності економічної ефективності (Е) є її характеристика як співвідношення корисного результату (ефекту) до витрат на його одержання. Адельсеїтова А. Б. визначає наступну сукупність факторів виробництва в масштабах всієї економіки, які визначають розвиток економіки:

- Основні засоби (ОЗ);
- Оборотні кошти (ОбК);
- Людський капітал (ЛК);
- Грошова оцінка сільськогосподарських угідь (ГОУ).

Крім факторів виробництва на розвиток економіки впливають довгострокові кредити (Дкр), короткострокові кредити (Ккр), фінансування з державного бюджету (ФБ). Такий підхід дозволяє виділити вплив кожного фактора на ріст валової доданої вартості за певний проміжок часу, але не розкриває сукупного впливу, що може бути визначено по формулі:

$$E = \Delta ВДВ / (\Delta (ОЗ + ОбК + ЛК + Дкр + Ккр + ФБ)) * 100\% \quad (1)$$

Приріст валової доданої вартості ($\Delta ВДВ$), є важливим показником, що відображає економічну ефективність економіки, але не виражає ефективності

росту економіки. Для того щоб судити про ефективність росту економіки, використовується співвідношення приросту ВДВ до приросту проміжного споживання, якщо приріст ВДВ випереджає по темпах приріст проміжного споживання, то економіка розвивається ефективно [1].

Ефективне функціонування системи суспільного виробництва можливе лише за умови створення адекватної інфраструктури, конкурентного середовища, відповідних інституціональних форм, законодавчого забезпечення економічної модернізації. Мають сформуватися відповідні податкова, фінансова, банківська системи, адміністративно-правові структури на всіх рівнях державного та економічного управління. Важливо точно визначити пріоритетні напрями і форми економічної модернізації. Лідуючі позиції у світовій економіці займали ті країни, які у своєму економічному розвитку спиралися передусім на власні порівняльні і конкурентні переваги. Тому, вибудовуючи пріоритети економічної модернізації в Україні, слід визначити і науково обґрунтувати об'єктивно існуючі в нашій економіці галузі виробництва, окремі товарні позиції і групи, спроможні забезпечити міцні конкурентні засади як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках [9]. Розвиток людського потенціалу та підйом освіти і науки були наслідком успішної модернізації. Головною умовою модернізації були порядок та чітка постановка цілей, пошук інструментарію та ресурсів, мінімізація затрат для досягнення цілей [6].

Активна участь держави у даних процесах має бути обов'язковою як координуючого суб'єкта так і в участі в головних національних компаніях. Проблеми інституційного та структурного характеру, необхідність зміни екстенсивної моделі розвитку зумовлюють необхідність створення політики соціально орієнтованої економіки, формування національної інноваційної системи зорієнтованої на науково-технологічний варіант зростання, підвищення доходів та заробітної плати на основі підвищення продуктивності праці, забезпечення стандартами реалізації людського

потенціалу, підвищення ефективності використання бюджетних коштів, побудову конкурентоспроможної економіки та ін. [5].

В сучасних умовах формуються нові функції державного регулювання, що зможуть дозволити конкурентне функціонування економіки та зайняти гідне місце в глобальній економічній системі, саме у сфері освіти, науки, екології тощо [4]. У наукових публікаціях наголошується, що немає жодної провідної країни, яка б здійснила швидкий перехід від статусу менш розвинутої до індустріально розвинутої з високим рівнем доходів, ґрунтуючись на неоліберальному підході [8].

Забезпечити ефективне функціонування національного господарського комплексу спроможний, насамперед, власний капітал, формування якого дає можливість реалізувати імporto-замінну зовнішньоекономічну стратегію, збільшити бюджетні надходження всіх рівнів, збалансувати фінансові потоки, врівноважити торговий і платіжний баланс, зміцнити національну грошову одиницю, що стане запорукою економічної безпеки держави.

Механізми економічної модернізації приводяться в дію засобами грошово-кредитної, фінансової, інвестиційної, податкової і валютної політики. Щоб активізувати всі складові модернізаційного процесу (матеріально-речові, людський капітал, організаційні форми і структури), потрібне якісне, радикальне поліпшення існуючого нині макроекономічного середовища, загальних умов розвитку підприємництва. Монетарні обмеження в Україні спрямовані на утримання позиції гривні і мінімізацію зростання споживчих цін та інфляції, але вони призвели до пригнічення інвестиційного та виробничого процесів, гальмуванні прогресивних структурних змін, деформації фінансових відносин як на макро-, так і на мікрорівні, загострення соціальних проблем в суспільстві [9].

Метою модернізації має бути створення «розумної» економіки», що задовольнить інтереси і потреби широких верств населення. Дану ціль можливо досягти лише завдяки комплексній модернізації економіки, звернувши з сировинного напрямку розвитку та приділяючи особливу увагу

стану виробничо-технологічної системи економіки, трудовому потенціалу та інерції кризових явищ. При оцінці ефективності слід враховувати соціальну, екологічну, інституційну та технологічну ефективність, що об'єднується в суспільну [7].

Змін потребує також фінансова система, де доходи не трансформуються в основні фонди і не забезпечують промислового підйому, індустриальний ріст не повинен відставати від росту ВВП. В «азійських тиграх» промисловість росла швидше ВВП в середньому в 1,7 рази. В Україні ми спостерігаємо ріст ВВП за рахунок росту галузей комунікації, торгівлі, фінансових послуг та будівництва. Україна на сьогодні скорочує долю національних виробників на ринках кінцевої продукції. На сьогодні має бути побудована «горизонталь» відповідальності, що забезпечить відстоювання інтересів країни та її громадян [2]. Ефективна структура економіки в поєднанні з ефективним розподілом ВВП та використанням для цього необхідного інструментарію можуть забезпечити досягнення цілей модернізації [7].

Модернізація в межах країни має розглядатись як ціленаправлений процес забезпечення конкурентоздатності і успішного розвитку в довгостроковій перспективі, що має корегуватись з сучасною європейською моделлю соціально-ринкової економіки. На думку Явлінського Г. О. під ефективною модернізацією розуміється не лише значення відношення «прибуток-затрати», а більш широке значення, що включає соціальний аспект, історичну перспективу і рівень власної свободи робітника, в тому числі моделювання має забезпечити прогнозування перспектив і передбачення кризових процесів та розробку практичних дій на управління ними за допомогою політичних та економічних заходів [10].

Урядом України взяв курс на модернізацію економіки через Програму економічних реформ президента України на 2010–2014 роки. Реформи будуть спрямовані на побудову сучасної, стійкої, відкритої й конкурентоспроможної у світовому масштабі економіки, формування

професійної й ефективної системи державного управління, підвищення добробуту українських громадян [3].

Висновки. Модернізація – це процес пристосування економіки і суспільства до умов, в яких соціально-економічна система буде відчувати себе комфортно, не програючи конкурентам і не відчуваючи відставання. На сьогодні Україна має індустріальну базу, що відстає в сфері високих технологій, неефективний управлінський апарат та низький рівень добробуту населення. Для України модернізація є примусовою мірою наздоганяючого розвитку, що в перспективі має призвести до нормального поступового росту. Засобами модернізації мають стати чіткі модель та план, засновані на пріоритетах економіко-соціального розвитку країни та історичному досвіді, та їх впорядкована реалізація, результатом чого мають стати ріст добробуту населення, розвиток високих технологій та інших благ. Модернізація неможлива без зібраності, мобілізації та самообмежень, вона має адаптувати та вбудувати економіку України в світову.

Список використаної літератури

1. Адельсеїтова А. Б. Організаційно-правові питання діяльності Верховної Ради Автономної Республіки Крим [Текст]: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.02 / Адельсеїтова Айсель Бекмамбетівна; Київський національний ун-т внутрішніх справ. – К., 2007. – 20 с.
2. Иноземцев В. Призыв к порядку О модернизации России и возможном экономическом прорыве // "Российская газета": Федеральный выпуск, 2008. – №4762. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rg.ru/2008/10/01/modernizatciya.html>.
3. Ключев А. В. Формула української модернізації: взятися і зробити // Дзеркало тижня. Україна, №19, 27 травня 2011. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dt.ua/articles/81765>
4. Мельник А. Ф., Монастирський Г. Л., Желюк Т. Л., Жуковська А. Ю., Васіна А. Ю. Модернізація суспільного сектору економіки в

умовах глобальних змін: монографія / А. Федорівна, Мельник (заг.ред.). – Т.: ТНЕУ, 2009. – 528с.: рис., табл. – Бібліогр.: с. 482-507. – ISBN 978-966-654-238-3.

5. Новікова О. Ф., Гринецька С. М., Шамілева Л. Л.. Соціальна орієнтація економіки: механізми державного регулювання: монографія / НАН України; Інститут економіки промисловості. – Донецьк, 2009. – 220с.: рис., табл. – Бібліогр.: с. 194-219. – ISBN 978-966-02-5375-9.

6. Степанюк В. Модернизация как задача экономических реформ // «Еженедельник», 1-7 апреля 2011. – №13(552). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://2000.net.ua/2000/derzhava/ekonomika/72780>.

7. Сухарев О. С. Модернизация экономики России: реальные проектировки или умозрительное словоблудие? // «Капитал страны», 11.02.2010. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.kapital-rus.ru/articles/article/176234>.

8. Тульчинська С. О. Інтелектуально-інноваційна модернізація економіки України: теоретико-методологічні аспекти [Текст]: монографія / С. О. Тульчинська; Національний технічний ун-т України "Київський політехнічний ін-т". – К.: НТУУ "КПІ", 2009. – 489 с. – Бібліогр.: с. 464-488.

9. Філіпенко А. С. Модернізація економіки України в умовах глобалізації // 2000. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.3w.mk.ua/Site3W/00000094.htm>.

10. Явлинский Г. А. Социально-экономическая система России и проблема ее модернизации: Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.yavlinsky.ru/work/economy/index.phtml?id=2105>

11. http://dt.ua/img/st_img/2010/800/Programa_reform_FINAL_1.pdf.

ПРОГРАМА ЕКОНОМІЧНИХ РЕФОРМ НА 2010 – 2014 роки.

СЕМЕНЮТА И. А. МОДЕРНИЗАЦИЯ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

Раскрыто и обосновано необходимость проведения модернизации экономики Украины с целью эффективного макроэкономического развития и улучшения достатка широких кругов населения страны, отображено основные тенденции и особенности модернизации экономики в мире.

Ключевые слова: модернизация экономики, инвестиционная политика, государственное регулирование, экономическое воспроизводство, инвестиционный климат.

SEMENYUTA I. A. ECONOMIC MODERNIZATION OF UKRAINE

The necessity of the economic modernization of Ukraine is exposed and grounded for the sake of effective macroeconomic development and improvement to population, basic tendencies and features of modernization are represented in the article.

Keywords: modernization of the economy, investment policy, government regulation, economic reproduction, the investment climate.